

Дулиш Тетяна Василівна

студентка гр. ДСПУАзм-14, ННІПУ, ЗУНУ, м. Тернопіль

Науковий керівник: д.е.н., професор Кізіма Т.О.

СУТНІСТЬ ТА ОЗНАКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Екологічно обумовлені модернізаційні зміни впливають як на економіку України загалом, так і розвиток її окремих регіонів. Такі зміни проявляються зокрема й у трансформації системи фінансово-господарських відносин, що охоплюють виробництво, розподіл та споживання та ґрунтуються на засадах екологічно орієнтованого розвитку, спрямованого на збереження й відновлення довкілля і забезпечують мінімальний негативний вплив на нього, створення так званих «зелених» робочих місць та виробництво більш досконалих й екологічно чистих товарів і послуг. Відтак можемо стверджувати, що загалом процес екологічної модернізації економіки забезпечує зростання економічного, соціального та інноваційного потенціалів країни й окремих її регіонів.

Безумовно, модернізаційні зрушення відбуваються завдяки впровадженню інновацій, які насамперед передбачають впровадження нововведень, що забезпечують якісне зростання ефективності процесів або продукції відповідно до запитів ринку.

Так, Н. Гражевська вважає, що «якщо в характеристиці параметрів економічної системи переважають прогресивні зміни, то йдеться про її модернізацію або вдосконалення» [1, с. 23]. Тож можемо стверджувати, що процес модернізаційної трансформації набуває характерних ознак лише тоді, коли визначені її передумови, фактори та цілі.

К. Бужимська визначає екологічну модернізацію як процес, що має на меті підвищення екологічної безпеки виробничих процесів на підприємстві та продукції, яку воно виробляє. На думку авторки, «завдання екологічної модернізації не можливо вирішити силами окремого підприємства, тут необхідна національна програма екологізації з використанням всіх можливих інструментів державного впливу на суб'єкти господарювання, але підприємства мають бути активними учасниками та ініціаторами екологічної модернізації, в межах власних можливостей та компетенції» [2].

Колектив науковців під керівництвом М. Хвесик зазначає, що «екологічна модернізація передбачає свідомоорганізований процес і соціальну практику, спрямовані на поліпшення стану навколишнього природного середовища й здоров'я людини та які реалізуються через взаємодію конкретних соціальних інститутів» [3, с. 8]. Автори пропонують розглядати екологічну модернізацію як зміну «екологічної політики держави», «перехід від деєкологізованого суспільства до екологізованого», «комплекс нововведень, які здатні суттєво поліпшити екологічні параметри довкілля» [3, с. 9].

На думку Н. Караєвої та І. Сегеди, «теорія екологічної модернізації об'єднує ідеї «зеленого капіталізму», теорії суспільства ризику та стійкого

розвитку. Мета екомодернізації – на основі суспільної згоди («договору») вбудувати екологічні обмежувачі у функціонування ринкової економіки» [4].

На наш погляд, під екологічною модернізацією доцільно розуміти процес цілеспрямованих економічних та інституційних інноваційних змін на галузевому і регіональному рівнях управління національною економікою, спрямованих на забезпечення підвищення якості навколишнього природного середовища і життя населення.

При цьому слід акцентувати увагу на:

1) цільовому характері процесів екологічної модернізації, а загальним вимірником результативності доцільно вважати зростання економічного потенціалу;

2) керованості цього процесу з єдиного центру;

3) необхідності збалансування за галузями та регіонами кількості окремих екомодернізацій;

4) в основі проведення екологічної модернізації має перебувати її інноваційна природа.

Процес екологічної модернізації економіки можна структурувати за низкою ознак, з-поміж яких:

– глибина (зміни параметрів соціально-економічної системи в рамках попередньої якості чи перехід до нової якості в умовах дотримання соціо-економічних та екологічних стандартів);

– інтенсивність (швидкі (переважно якісні) чи повільні (переважно кількісні) перетворення);

– характер (еволюційні, революційні, адаптаційні, біфуркаційні, компліментарні);

– спрямованість (прогресивні, регресивні, циклічні, інверсійні);

– прогнозованість елементів системи (часткові, системні, емерджентні);

– очікувані кінцеві результати (нові формації та економічні системи).

Процес екологічної модернізації економіки передбачає вироблення певних суспільних орієнтирів, з-поміж яких: підвищення якості життя, доступ широким верствам населення до природних ресурсів та екологічних послуг; формування пакету цілей модернізаційних змін соціально-економічного розвитку; розвиток оптимальної інституційної інфраструктури соціально-економічної системи; формування економічних інструментів управління модернізаційними зрушеннями для зростання економіки; вирішення соціально-економічних проблем та зменшення диспропорцій в системі національної економіки.

Загалом вищенаведені специфічні орієнтири екологічної модернізації національної економіки виконують низку важливих функцій, з-поміж яких варто виокремити: стратегічну (сприяє виробленню або поновленню стратегії екологічно збалансованого розвитку економіки, яка була б прийнятною для всіх учасників ринку); оперативно-рекомендаційну (дозволяє на будь-якому рівні приймати якісно нові управлінські рішення, мінімізуючи число потенційно ризикових ситуацій); креативно-орієнтовану (дає можливість орієнтуватися в мінливому зовнішньому середовищі і будувати міжсекторальні соціально-

економічні зв'язки); синергетичну (сприяє виробленню емерджентних механізмів в соціально-економічних системах на основі отримання додаткових ефектів від зростання ринку екологічних товарів та послуг); оціночну (дозволяє оцінювати прийняті управлінські рішення та можливі наслідки їх прийняття з урахуванням дотримання довгострокових ефектів соціально-економічного розвитку); обмежувальну (дає можливість при вирішенні поточних та перспективних завдань розвитку національної економіки враховувати ресурсні та виробничі можливості всіх учасників соціально-економічного розвитку, визначати порогові показники соціально-економічного та екологічного навантаження, дотримуватися умов ресурсозберігаючої та енергоефективної політики); регулюючу (дозволяє регулювати взаємозв'язки між елементами системи при здійсненні процесів виробництва, розподілу, обміну й споживання).

Тож можемо стверджувати, що екологічна модернізація економічної системи охоплює багато аспектів, які, у свою чергу, посилюють вплив певної невизначеності та потребують подальшого наукового дослідження.

Зважаючи на те, що зазвичай будь-яка «фінансова діяльність, управління фінансовими ресурсами розглядаються через призму оптимізації, ... раціонального маневрування грошовими потоками» [5, с. 37], надзвичайно важливим і перспективним вважаємо необхідність модернізації аналітичних досліджень з проблем формування ефективної екологічної політики в Україні, адже переконані, що саме результати таких досліджень на практиці «повинні давати змогу швидкої адаптації до змін ринкової кон'юнктури, передбачати можливі зміни поведінки партнерів, уникати невинновданого ризику» [5, с. 37].

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що незважаючи на численні наукові дослідження процесу екологічної модернізації економіки, наразі не сформовано єдиного підходу до розуміння її сутності та змісту, а тому потребують наукових розробок моделі, сценарії та відповідні інструменти управління нею з урахуванням вітчизняних реалій.

Список використаних джерел:

1. Гражевська Н. І. Економічні системи епохи глобальних змін. К.: Знання, 2008. 431 с.
2. Бужимська К. О. Теорія модернізації: виникнення, розвиток, сучасний стан. *Вісник ЖДТУ*. 2008. № 2 (44). С. 216-227.
3. Екологічна модернізація в системі природно-техногенної та екологічної безпеки / Хвесик М. А. та ін.; за наук. ред. д.е.н., проф., акад. НААН України М. А. Хвесика. К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2016. 455 с.
4. Караєва Н. В., Сегеда І. В. Генезис екологічної парадигми сталого розвитку цивілізації: сутність та етапи становлення. *Проблеми сталого розвитку національної економіки*. URL: http://economy.kpi.ua/files/files/6_kpi_2010_7.pdf
5. Кізіма Т.О. Аналіз «Витрати – Обсяг – Прибуток» у діяльності спільних підприємств. *Фінанси України*. 2000. № 4. С. 37-41.